

WANNEER DE SPOORWEGEN DE TOON ZETTEN ...

Christine Opdecam

© Denis Moinil

Honderdtachtig jaar geleden, op dinsdag 5 mei 1835 nam onze piepjonge Belgische staat het volledige Europese continent in snelheid door als eerste een trein te laten rijden tussen Brussel en Mechelen.

Ons land was nog geen vijf jaar oud, maar wist zich al te onderscheiden door zijn ondernemingszin en durf. Meer dan een jaar was er niet nodig om de droom van een spoorweg tot leven te wekken! *Train World* brengt dit historische ogenblik waarop het allemaal begon in herinnering.

16

In preview, een impressie van hal 1 van Train World

En het was in meer dan een opzicht een bijzondere gebeurtenis! Ons land was niet enkel het eerste land op het continent dat een spoorweg aanlegde, maar ook het eerste ter wereld dat het zag als een net dat de belangrijkste regio's en steden van het land met elkaar verbindt en dat zelfs een verbinding met de buurlanden tot stand brengt. De wet van 1 mei 1834 tot oprichting van een nationaal spoorwegnet laat hierover geen enkele twijfel bestaan:

"Er zal in het koningryk een stelsel van yzeren wegen worden ingesteld hebbende Mechelen tot middenpunt, en zich oostelyk rigtende naer de grenzen van Pruysen over Leuven, Luyk en Verviers, ten noorden door Antwerpen; ten westen over Oostende door Dendermonde, Gent en Brugge, en ten zuyden over Brussel en naer de grenzen van Frankryk door Henegouwen"

Brussel was ook de eerste hoofdstad ter wereld die beëindigd werd door dit nieuwe vervoermiddel!

Voor de inhuldiging van deze eerste spoorweg werden

© NMBS

er drie treinen ingelegd die vertrokken vanuit station Groendreef in Brussel. De eerste trein bestond uit zeven rijtuigen die getooid waren in de nationale driekleur en gesleept werden door de locomotief *La Flèche*. De tweede, die uit evenveel rijtuigen was samengesteld, werd gesleept door de locomotief *Le Stephenson*. De laatste van de drie treinen bestond uit 16 rijtuigen en werd gesleept door *L'Éléphant*.

Enkel deze laatste locomotief zal te zien zijn in *Train World*. Niet het oorspronkelijke exemplaar, want dat werd jammer genoeg veroordeeld tot de schroothoop na zijn buitendienststelling in 1865, maar een houten replica op ware schaal die de Staatsspoorwegen bestelden om de 50e verjaardag van de eerste treinreis te vieren.

L'Éléphant is een van vijf stoomlocomotieven die in de eerste hal van het nieuwe gebouw van *Train World* zullen staan, maar zal wellicht met de meeste aandacht gaan lopen. Aan de voet van de locomotief wordt een maquette geplaatst die de trein op schaal 1/10e reproduceert terwijl hij drie rijtuigen trekt. De opstelling zet de allereerste treinreis in scène.

Op die bewuste 5 mei 1835 waren de treinen samengesteld uit drie rijtuigtypes. Er waren de eerste klasrijtuigen, die wat weg hadden van diligences, er waren wagens met een plat dak die over drie vierde van de hoogte waren afgesloten met houten schotten en er waren rudimentaire bankwagens. Voor het comfort van de hoogwaardigheidsbekleders was er zelfs een berline. Die kon worden vergeleken met een equipage uit die tijd en was gevoerd met uiterst fijn laken. De kussens en rugsteunen waren met de grootste zorg opgevuld.

George Stephenson, de Engelse ingenieur die aan de wieg stond van de spoorwegen en deze trekkers, zoals de stoomlocomotieven destijds werden genoemd, was erbij tijdens die eerste reis, net als de Belgische ingenieurs Pierre Simons en Gustave De Ridder aan wie de ontwikkeling van het spoorwegproject was toevertrouwd. Op de mezzanine, waar een bezoek aan het museum zal beginnen, zal de buste van die landgenoten en die van Koning Leopold I te zien zijn. Hij gaf van bij het begin

Schilderij van Jan Antoon Neuhuys met de voorstelling van *La Flèche*, die vanuit de Groendreef vertrok

al zijn steun aan deze innovatie. De eerste Koning der Belgen was overigens persoonlijk aanwezig bij de inhuldiging. Waarom hij niet plaatsnam in de berline? Omdat hem aangeraden werd zich niet aan een dergelijk avontuur te wagen.

Het uitstapje kon echter heel wat liefhebbers bekoren, veelal gewone burgers die een gele kaart hadden aangevraagd. Zo'n gele kaart had je nodig om een plaatsje op een van de bankwagens te bemachtigen. Instappen was niet zo makkelijk, de wagens hadden immers geen deuren of treeplanken. Om op een van banken te geraken die van de ene naar de andere zijwand liepen, moest je naar binnen klauteren via een van de ladders die tegen de wanden geplaatst werden.

Maar niet alleen de treinen zaten tjokvol. Het toenmalige station, dat veeleer leek op een opgetimmerde loods, verwachtte zowat 900 genodigden. En dan stond er nog een grote, uitgelaten en trotse menigte gefascineerd te wachten. Zoals José Diricx De Ten Hamme het in zijn 'Souvenirs du vieux Bruxelles' schreef, het leek of de mensen instinctief aanvoelden dat er een nieuw tijdperk aanbrak voor de wereld.

De Hollandse schilder Jan Antoon Neuhuys (Haarlem 16/4/1832 – Antwerpen 1/11/1891) is erin geslaagd de sfeer van die dag te vertalen naar een schilderij dat in het museum te bewonderen zal zijn. Op het schilderij is *La Flèche* te zien die vanuit de Groendreef vertrekt. Het doek werd geschilderd naar aanleiding van de 50e verjaardag van onze spoorwegen. Pittig detail: de artiest heeft nooit een voet in Brussel gezet. Het landschap dat hij weergeeft, is dan ook eerder gefingeerd.

Om 12.23 uur gaf een kanonschot letterlijk het startschot voor het vertrek van de eerste trein die gesleept werd door *La Flèche*. De twee andere locs volgden hem op de voet en leken op die manier bijna op een procesie die gehuld was in wolken stoom. Overal langs het spoor verdrong zich een menigte nieuwsgierigen om een blik op te vangen van 'Jan Vapeur' en de andere 'Vuurduivels', zoals de indrukwekkende machines destijds werden genoemd.

In Mechelen, de stad die in de wet van 1 mei 1834 wordt aangeduid als knooppunt van het net, was de menigte al even uitgelaten.

Er vond ook een ceremonie plaats om de mijlpaal in te huldigen die werd opgericht ter herdenking van de plechtige opening van de Belgische spoorwegen.

In de fundering van deze zuil zat een schat verborgen die pas in 1957 opgegraven werd bij zijn verplaatsing¹. Anderhalve meter onder twee stenen blokken lagen drie loden koffertjes begraven. Ze bevatten het verslag over de plechtige inhuldiging in 1835 dat op vijf metalen platen gegraveerd stond, twee onleesbaar geworden documenten, verschillende soorten muntstukken en twee gedenkmunten.

Deze stukken van onschatbare waarde zullen worden tentoongesteld in *Train World*, samen met de bustes en het schilderij van Neuhuys.

We blijven die legendarische meidag in 1835 herdenken en proberen daarbij steeds verrassend uit de hoek te komen. De 180e verjaardag van onze spoorwegen zal wel heel bijzonder worden, want dan vindt de langverwachte opening van *Train World* plaats!

Het verslag over de plechtige inhuldiging op 5 mei 1835

We kunnen al beginnen af te tellen. Wij geven de lezers van Het Spoor alvast een sneak preview met een beeld van hal 1, waar onder andere de stoomlocomotieven 'Pays de Waes', de 18.051, 'l'Éléphant' en de Type 10 staan opgesteld.

Train World heeft natuurlijk nog andere juweeltjes in petto, maar tijdens deze jubileummaand konden we je dit verhaal toch niet onthouden. Zeker niet nu 5 mei, net als 180 jaar geleden, ook op een dinsdag valt!

¹ Deze mijlpaal werd zelfs tot vijf keer toe verplaatst! Maar dat is stof voor een ander verhaal ...